

แนวทางพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรนานาชาติ ในระบบการศึกษาทางไกล*

DEVELOPMENT GUIDELINE FOR INTERNATIONAL AGRICULTURAL EXTENSION AND DEVELOPMENT PROGRAM THROUGH DISTANCE LEARNING

เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ*, ลินินุช ครุฑเมือง แสนเสริม, พลสรารณ สราญรมย์, ณัฐ รัตนเจริญ, เพชร ทวีวงศ์

Chalermsak Toomhirun*, Sineenuch Khrutmuang Sanserm, Ponsaran Saranrom, Narat Rattanacharoen, Pech Taveevong

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

School of Agriculture and Cooperatives, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: artoom@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การจัดการเรียนการสอนด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ 2) วิเคราะห์เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอนทางไกล และ 3) วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาหลักสูตรนานาชาติในระบบการศึกษาทางไกล เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี มีตัวอย่าง ได้แก่ 1) หลักสูตรของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ จำนวน 5 หลักสูตร 2) คณาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยทั้งในและต่างประเทศ จำนวน 5 ราย 3) นักศึกษาและบัณฑิต จำนวน 141 ราย และ 4) ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการสนทนากลุ่ม จำนวน 18 ราย ใช้แบบบันทึก แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม และประเด็นการสนทนากลุ่มในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ สถิติพรรณนา การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์ปัจจัย และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า 1) การจัดการเรียนการสอนด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ ทั้งหมดเป็นของรัฐ จัดการศึกษาทั้ง 3 ระดับ ส่วนใหญ่เป็นการเรียนแบบมีชั้นเรียนสอนใน 8 กลุ่มวิชา การจัดการเรียนควรเป็นแบบออนไลน์มีความยืดหยุ่น และมีการเข้ามาปฏิสัมพันธ์ที่มหาวิทยาลัยด้วย การบริหารการศึกษาขึ้นกับบริบทของแต่ละประเทศ การคัดกรองผู้เรียน การจัดบริการช่วยเหลือนักศึกษาที่เหมาะสม และความเสถียรของอินเทอร์เน็ต ให้ความสำคัญกับการติดต่อสื่อสารและสื่อที่ใช้ในการศึกษาในระบบทางไกลในระดับมากถึงมากที่สุด 2) เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเรียนการสอน จากการวิเคราะห์ปัจจัยได้เป็นองค์ประกอบหลัก 11 องค์ประกอบ 3) แนวทางพัฒนาหลักสูตรควรพัฒนาเป็น 8 ทีมงานหลักตามองค์ประกอบ ได้แก่ 3.1) ทีมรับนักศึกษา 3.2) ทีมสื่อสารและสื่อ 3.3) ทีมวิชาการ 3.4) ทีมบริหารวิชาการและนวัตกรรม 3.5) ทีมบริการนักศึกษา 3.6) ทีมประเมินผล 3.7) ทีมประสานงานและวิเทศสัมพันธ์ และ 3.8) ทีมประชาสัมพันธ์

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนาหลักสูตร, หลักสูตรส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร, หลักสูตรนานาชาติ, ระบบการศึกษาทางไกล

Abstract

The objectives of research were to study: 1) study learning management of agricultural extension and development and related topics at the university broad; 2) the analysis of distance

learning technology and innovation; and 3) the analysis of development guidelines for international program through distance learning. Mixed methods were used for this research. The sample were: 1) 5 programs in foreign universities; 2) 5 lecturers and scholars from both Thai and foreign universities; 3) 141 students and graduates; and 4) 18 experts participated in a focus group. Data were collected by using log form, in-dept interview form, questionnaires, and the topic of focus group. Data were then analyzed by using descriptive statistics, correlation analysis, factor analysis, and content analysis. The results of the study found that 1) learning management of agricultural extension and development at the university broad; all universities were public university and organized the education in 3 levels. Most of them were the in-classroom setting in 8 subject groups. The learning management should be flexible online classes and interaction at the university. The educational administration depended on context of each country, student recruitment, appropriate assistance services, and the stable internet. All of the respondents emphasized communication and media used in distance learning at the high to highest level. 2) Technology and innovation of learning classified according to factor analysis were 11 main components. 3) Guidelines for program development should encourage teamwork among all staff and 8 main component groups such as 3.1) student admission team; 3.2) communication and media team; 3.3) academic team; 3.4) academic and innovative management team; 3.5) student service team; 3.6) evaluation team; 3.7) coordination and international relations team, and 3.8) public relations team.

Keywords: Program Development Guideline, Agricultural Extension and Development, International Program, Distance Learning System

บทนำ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (มสธ.) เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่สถาปนา เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2521 เป็นมหาวิทยาลัยเปิด ที่มีการรับนักศึกษาแบบไม่จำกัดจำนวนและไม่มีการคัดเลือกนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐที่ให้มีการขยายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ประชาชนในทุกพื้นที่และทุกคนสามารถเรียนได้ โดย มสธ. ใช้ระบบการเรียนการสอนทางไกลที่ไม่มีชั้นเรียนโดยปกติ แต่ใช้สื่อการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านช่องทางหลากหลายที่มีการพัฒนาต่อเนื่อง แม้ว่า มสธ. จะไม่มีชั้นเรียนโดยปกติ แต่มีระบบบริการนักศึกษาที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้และจบการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทางไกล ทั้งในที่ตั้งของ มสธ. และศูนย์บริการการศึกษา (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2565)

การส่งเสริมการเกษตร (agricultural extension) เป็นศาสตร์หนึ่งของการศึกษาทางด้านเกษตรศาสตร์ที่แพร่หลายทั่วโลก ที่ได้ดำเนินการมาแล้วประมาณ 250 ปี (สิน พันธุ์พินิจ, 2544) เป็นศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องกับเกษตรกรและครอบครัว มีวัตถุประสงค์เพื่อการถ่ายทอดความรู้ วิทยาการที่เหมาะสมไปสู่เกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมที่ดีขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้ การปฏิบัติทางการเกษตร การใช้ชีวิต การพึ่งพาตนเอง ที่ทำให้มีความเป็นอยู่ของครอบครัวที่ดี มั่นคง และเกิดความผาสุกในชุมชน มสธ. ได้จัดการเรียนการสอนหลักสูตรปริญญาตรีทางการส่งเสริมการเกษตรมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2525 สำหรับระดับบัณฑิตศึกษามีการเปิดการเรียนการสอนระดับปริญญาโทด้านการส่งเสริมการเกษตร ตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 ส่วนระดับปริญญาเอกได้เปิดการเรียนการสอนตั้งแต่ปีการศึกษา 2553 โดยใช้ระบบการศึกษาทางไกล ซึ่งสมาลี สังข์ศรี ได้จัดกลุ่มการจัดการศึกษาทางไกล ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ การจัดรูปแบบการศึกษาทางไกลโดยยึดถือผู้เรียน การจัดรูปแบบการศึกษาทางไกลโดยยึดระบบการถ่ายทอด และการจัดรูปแบบการศึกษาทางไกลโดยยึดโครงสร้าง

สื่อการศึกษา การดำเนินการหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมทั้ง 3 ระดับได้สร้างบัณฑิตสู่การพัฒนาประเทศชาติอย่างต่อเนื่อง (สุมาลี สังข์ศรี, 2549) และจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 ที่เกิดขึ้นทำให้ มสธ. ได้ปรับเปลี่ยนและพัฒนาบทบาททางด้านการศึกษาทางไกลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จนอาจกล่าวได้ว่าครบวงจรของการที่จะให้บริการด้านการศึกษาทางไกลอย่างสมบูรณ์แบบตั้งแต่การรับสมัครจนถึงการสำเร็จการศึกษา (สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์, 2565)

จากความสำคัญของการส่งเสริมการเกษตร ที่เป็นศาสตร์ที่มีการให้บริการและการจัดการศึกษาในสถาบันการศึกษาทั่วโลก และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ตลอดจนสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 ที่เร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วยิ่งขึ้น การบูรณาการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การส่งเสริมและศึกษาทางการเกษตรในระดับประเทศจึงไม่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วนี้ ดังนั้น การศึกษาและการบูรณาการความรู้ทางการส่งเสริมการเกษตรในระดับนานาชาติ การเรียนรู้จากสถาบันการศึกษาที่มีการจัดการศึกษาทางการส่งเสริมการเกษตรจึงมีความสำคัญ เพื่อรองรับการจัดการศึกษาทางไกลแบบไร้พรมแดน เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้กันจากนักศึกษาในหลายประเทศ จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการเกษตรที่เป็นสากล ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรนี้เป็นกระบวนการในการสร้างแนวทางการเรียนรู้ โดย Rogers, A. & Taylor, P. กล่าวถึงการเรียนรู้ว่าสามารถเกิดขึ้นได้ในกลุ่มหรือกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล และสามารถทำได้ทั้งในและนอกห้องเรียน (Rogers, A. & Taylor, P., 1998) อีกทั้งเป้าหมายหลักของหลักสูตรและการสอนที่มีประสิทธิภาพ คือการขับเคลื่อนผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของตนอย่างต่อเนื่อง (Tomlinson, C., 2005) นอกจากนี้ วิชัย วงษ์ใหญ่ ได้อธิบายถึงลักษณะทั่วไปของหลักสูตรตามแนวคิดของ Tyler, R. W. ที่เรียกว่า “หลักการและเหตุผลของไทเลอร์ (Tyler’s rationale) ได้แก่ 1) มีวัตถุประสงค์อะไรที่สถาบันการศึกษาต้องการบรรลุ 2) มีวิธีการคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้อย่างไรจึงจะบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ 3) จัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างไรจึงจะทำให้กระบวนการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และ 4) ประเมินประสิทธิภาพของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างไร (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554; Tyler, R. W., 1949) และสรุปเป็นองค์ประกอบของหลักสูตร เชื่อมโยงจากหลักการเป็น 1) การกำหนดจุดประสงค์ 2) การเลือกเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ 3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 4) การประเมินผลการเรียนรู้ จากแนวคิดดังกล่าว มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชที่ได้พัฒนาหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จึงมีความพร้อม ประสบการณ์ และกลไกความสำเร็จ ทั้งในด้านหลักสูตรคณาจารย์ผู้สอน บุคลากรสายสนับสนุน และระบบการศึกษาทางไกลที่สามารถขยายเป้าหมายสู่นานาชาติได้ โดยการพัฒนาศูนย์กลางที่เป็นที่ที่จะต้องตอบโจทย์ในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรส่งเสริมการเกษตรและหรือที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ที่ของนานาชาติ การบริหารจัดการหลักสูตรของนานาชาติที่สามารถเชื่อมโยงสู่ความร่วมมือ รวมทั้งนวัตกรรมการศึกษาทางไกลที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนนานาชาติควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมและที่เกี่ยวข้องของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ
2. เพื่อวิเคราะห์เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอนทางไกลที่เหมาะสมกับหลักสูตรด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมนานาชาติ
3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางพัฒนาหลักสูตรด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมนานาชาติในระบบการศึกษาทางไกล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed method research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาการจัดการเรียนการสอนด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมและที่เกี่ยวข้องของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล เพื่อศึกษา การจัดการเรียนการสอนด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมและที่เกี่ยวข้องของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ และระบบบริหารและการบริการการศึกษาทางไกลนานาชาติที่เหมาะสม ประชากรเป็น เป็นหลักสูตรของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ จำนวน 5 หลักสูตร และ ผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยทั้งในและต่างประเทศที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักสูตร จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบบันทึกข้อมูลและประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อขอความอนุเคราะห์ข้อมูล ค้นหา รวบรวมเอกสารจากแหล่งสารสนเทศ ได้แก่ ห้องสมุด เว็บไซต์ ทำการบันทึกข้อมูล การลงรหัส และการเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้ทำการนัดหมายและสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลเครื่องมือการวิจัยที่ลงรหัสแล้วมาวิเคราะห์เชื่อมโยงประเด็นจากการศึกษาเข้าสู่ตัวแปรตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอนทางไกลที่เหมาะสมกับหลักสูตร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อวิเคราะห์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอนทางไกลที่เหมาะสมกับหลักสูตร และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทางไกลที่เหมาะสมกับหลักสูตรด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมนานาชาติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาและบัณฑิตหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม จำนวน 141 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบออนไลน์ มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ และการบันทึกเชิงเนื้อหา 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล และความสำคัญของหลักสูตรนานาชาติ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยประสานเจ้าหน้าที่ขอความอนุเคราะห์ที่อยู่และช่องทางการติดต่อสื่อสารกับนักศึกษาและบัณฑิต จากนั้นส่งแบบสอบถามแบบออนไลน์ โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบแล้วส่งกลับคืนสู่ผู้วิจัย ทำการบันทึกข้อมูล การลงรหัส ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์ปัจจัย และการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 แนวทางพัฒนาหลักสูตรด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมนานาชาติในระบบการศึกษาทางไกล เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการวิจัยที่ได้ พัฒนาเป็นต้นแบบแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการจัดการเรียนสอนนานาชาติระบบทางไกลในขั้นต้น มาทำการสนทนากลุ่ม (focus group) ประชากรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์และผู้เกี่ยวข้องจำนวน 18 คน เครื่องมือเป็นประเด็นการสนทนากลุ่มแบบออนไลน์ผ่านโปรแกรม Microsoft Team วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา สรุปเป็นแนวทางพัฒนาความร่วมมือในการจัดการเรียนสอนนานาชาติระบบทางไกล และพัฒนาเป็นแนวทางพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมนานาชาติในระบบการศึกษาทางไกล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าแนวพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมนานาชาติในระบบการศึกษาทางไกล มี 3 ตอน ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมและที่เกี่ยวข้องของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ ผู้วิจัยได้ศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมนานาชาติ ตามกรอบแนวคิดการวิจัยใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ลักษณะทั่วไป 2) หลักสูตรบัณฑิตศึกษาด้านกิจกรรม 3) รูปแบบการเรียนการสอน และ 4) รายวิชาที่สอนทางการเกษตร จากเอกสารหลักสูตร จำนวน 5 หลักสูตร โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับจัดการเรียนการสอนของ มสธ. โดยมีผลการศึกษาดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การจัดการเรียนการสอนด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศและมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

ประเด็น ศึกษา	University of The Philippines (ฟิลิปปินส์)	Tokyo University of Agriculture (ญี่ปุ่น)	Mississippi State University (สหรัฐอเมริกา)	Oklahoma State University (สหรัฐอเมริกา)	University of Florida (สหรัฐอเมริกา)	มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาราช (ไทย)
1. ลักษณะ ทั่วไป	เป็นมหาวิทยาลัย ของรัฐ ตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ.1908 วัตถุประสงค์เพื่อ จัดการเรียนการ สอนชั้นสูงทั้ง ปริญญาตรีและ บัณฑิตศึกษา มี 15 วิทยาเขตทั่ว ประเทศ	เป็นมหาวิทยาลัยของ รัฐ ตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1891 เปิดการสอน ทั้งระดับปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษา แบ่งเป็นปริญญาตรี 8 สาขา และ บัณฑิตศึกษา 6 คณะ	เป็น มหาวิทยาลัย ของรัฐ ตั้งเมื่อปี 1878 มี 2 วิทยา เขต สอนทั้ง ปริญญาตรีและ บัณฑิตศึกษา แบ่งเป็น 8 คณะ	เป็นมหาวิทยาลัย ของรัฐ ตั้งเมื่อปี 1890 มี 4 วิทยา เขต แบ่งเป็น 10 วิทยาลัย เปิดสอน ทั้งปริญญาตรีและ บัณฑิตศึกษา	เป็นมหาวิทยาลัย ของรัฐ ตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1853 เปิด สอนทั้งปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษา ประกอบด้วย 16 คณะ	เป็นมหาวิทยาลัยของ รัฐ ตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2521 เปิดสอนทั้ง ปริญญาตรีและ บัณฑิตศึกษา ประกอบด้วย 12 สาขาวิชา
2. หลักสูตร บัณฑิตศึกษา ด้าน การเกษตร	มุ่งความเป็นเลิศ ทางด้าน การเกษตร โดยมี บัณฑิตวิทยาลัยที่ แยกกันดูแล หลักสูตรในสาขา ต่างๆ	เปิดสอนระดับ บัณฑิตศึกษาในคณะ เกษตร สอนเป็น ภาษาอังกฤษ ควบคู่ ไปกับภาษาญี่ปุ่น	เปิดสอน บัณฑิตศึกษาใน วิชาเอก การศึกษาเกษตร และการส่งเสริม การเกษตร	เปิดสอน บัณฑิตศึกษาใน การสื่อสารเกษตร การศึกษาเกษตร และภาวะผู้นำ และผู้นำทางการ เกษตร	เปิดสอน บัณฑิตศึกษาใน หลักสูตร การศึกษาและการ สื่อสารการเกษตร	เปิดสอน บัณฑิตศึกษาใน หลักสูตรการ ส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร
3. รูปแบบ การเรียนการ สอน	การสอนแบบ เผชิญหน้า (face to face) เป็นหลัก แต่ใช้ระบบการ สอนแบบ Remote Learning ในช่วง สถานการณ์โควิด 19	การสอนแบบ เผชิญหน้า โดยให้ นักศึกษานำเสนอ งานวิจัยหรือประเด็น ที่เกี่ยวข้องของตนเอง ในทุกสัปดาห์ ใช้ ระบบออนไลน์ใน สถานการณ์ โควิด 19	การเรียนการ สอนแบบ เผชิญหน้าและ ทำการทดสอบ ในชั้นเรียน ใช้ ระบบหน่วยกิต ทำวิทยานิพนธ์	การเรียนการสอน แบบเผชิญหน้า ใช้ ระบบหน่วยกิต โดยเลือกทำ วิทยานิพนธ์ หรือ การค้นคว้าอิสระ	การเรียนการสอน แบบเผชิญหน้า หรือในรูปแบบ ออนไลน์ ใช้ระบบ หน่วยกิต โดย เลือกทำ วิทยานิพนธ์ หรือ การค้นคว้าอิสระ	การเรียนระบบ ทางไกล ใช้ระบบ ออนไลน์ และสื่อ ทางไกล ใช้ระบบ หน่วยกิต โดย เลือกทำ วิทยานิพนธ์ หรือ การค้นคว้าอิสระ
4. รายวิชาที่ สอนทางการ เกษตร	การจัดการธุรกิจ การเกษตรและ การเป็น ผู้ประกอบการ เศรษฐศาสตร์ การเกษตร การ ส่งเสริมการศึกษา การพัฒนาชุมชน และการสหกรณ์ เป็นต้น	การพัฒนาการเกษตร นานาชาติ วิทยาศาสตร์การผลิต ทางการเกษตร การ ป้องกันพืชในเขตร้อน การพัฒนาชนบท และการพัฒนาด้าน ภาษาและ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น	การศึกษาชุมชน และการส่งเสริม ประสบการณ์การ เรียนรู้ การ พัฒนาเยาวชน การสื่อสาร การ วิจัยประยุกต์ สถิติการวิจัย การเปลี่ยนแปลง จิตวิทยา การ ประเมิน เป็นต้น	การวิจัย การสอน การประเมิน ผู้นำ การสื่อสาร สถิติ ปรัชญา การ เปลี่ยนแปลงทาง เทคโนโลยี และ การศึกษาในพื้นที่ พิเศษ เป็นต้น	การศึกษาประเด็น การพัฒนาผู้นำ การสื่อสาร การ ออกแบบ โปรแกรม การ เขียน สื่อ การสอน ปรัชญา การคิด การสร้างสรรค์ การวางแผน การ ส่งเสริม เป็นต้น	การส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร การสื่อสาร การ บริหาร การวิจัย สถิติ ประเด็นทาง การเกษตร การ ส่งเสริมนานาชาติ ทรัพยากรทาง การเกษตร เป็น ต้น

2. เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอนทางไกลที่เหมาะสมกับหลักสูตรด้านส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรนานาชาติ

ผู้วิจัยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาและบัณฑิตหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช จำนวน 141 ราย ได้ผลการศึกษา ดังนี้

2.1 ข้อมูลทั่วไป พบว่า เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 68.1) อายุเฉลี่ย 36.60 ปี ศึกษาระดับปริญญาโท (ร้อยละ 62.4) ให้ความสำคัญกับการติดต่อสื่อสารและสื่อที่ใช้ในการศึกษาในระบบทางไกล ในระดับมากที่สุด จำแนกได้เป็น 1) ระบบอินเทอร์เน็ต 2) อุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์อัจฉริยะ และ 3) แอปพลิเคชัน ได้แก่ Line Microsoft Team Google Zoom และ YouTube

2.2 ความสำคัญของปัจจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากาการเกษตร สรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงความสำคัญของปัจจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากาการเกษตร

ปัจจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากาการเกษตร	ความสำคัญ		
	ค่าเฉลี่ย	SD.	ความหมาย
1. ด้านการจัดการเรียนการสอน	3.87	0.850	มาก
2. ด้านการบริหารและบริการของหลักสูตร	4.59	0.591	มากที่สุด
3. ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอน	4.68	0.579	มากที่สุด
4. ด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้	4.26	0.798	มากที่สุด
5. ความเป็นประโยชน์	4.51	0.703	มากที่สุด
6. ความต้องการเข้าร่วมในหลักสูตร	4.02	0.914	มาก

จากตารางที่ 2 ความสำคัญของปัจจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากาการเกษตร พบว่าผู้ให้ข้อมูล ให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอน (ค่าเฉลี่ย = 4.68) ด้านการบริหารและบริการของหลักสูตร (ค่าเฉลี่ย = 4.59) ด้านความเป็นประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย = 4.51) ตามลำดับ และความสำคัญระดับมาก ในความต้องการการเข้าร่วมในหลักสูตร (ค่าเฉลี่ย = 4.02) และด้านการจัดการเรียนการสอน (ค่าเฉลี่ย = 3.87)

3. แนวทางพัฒนาหลักสูตรด้านส่งเสริมและพัฒนากาการเกษตรนานาชาติในระบบการศึกษาทางไกล การวิเคราะห์ปัจจัยเพื่อลดตัวแปรในแต่ละกลุ่มและจัดเป็นองค์ประกอบตามความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกี่ยวกับหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากาการเกษตรหลักสูตรนานาชาติ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) สรุปผลเป็นองค์ประกอบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรด้านส่งเสริมและพัฒนากาการเกษตรนานาชาติในระบบการศึกษาทางไกล จำนวน 5 ด้าน จำนวน 11 องค์ประกอบ ดังนี้

ตารางที่ 3 องค์ประกอบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากาการเกษตร หลักสูตรนานาชาติ ในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทางไกล (n=141)

องค์ประกอบใหม่	ระดับความสำคัญ		
	ค่าเฉลี่ย	SD.	ความหมาย
ด้านการติดต่อสื่อสารและสื่อ			
อุปกรณ์การเรียนหลัก (X _{1.3})	3.76	0.703	มาก
อุปกรณ์การเรียนเสริม (X _{1.1})	4.33	0.571	มากที่สุด
สื่อบริการการเรียน (X _{1.2})	4.46	0.831	มากที่สุด
สื่อปฏิสัมพันธ์ออนไลน์ (X _{1.4})	4.66	0.350	มากที่สุด
ด้านรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทางไกล			
การเรียนด้วยตนเองแบบอิสระ (X _{2.1})	3.57	0.766	มาก
การเรียนแบบเครือข่าย (X _{2.2})	3.96	0.647	มาก
การเรียนแบบผสม (X _{2.3})	4.16	0.617	มาก
ด้านการบริหารและการบริการของหลักสูตร			
การบริหารและการบริการ (X ₃)	4.59	0.464	มากที่สุด

ตารางที่ 3 องค์ประกอบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากษตร หลักสูตรนานาชาติ ในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทางไกล (n=141) (ต่อ)

องค์ประกอบใหม่	ระดับความสำคัญ		
	ค่าเฉลี่ย	SD.	ความหมาย
ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอน			
เทคโนโลยีและนวัตกรรม (X ₄)	4.68	0.487	มากที่สุด
ด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน			
เรียนออนไลน์และกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ (X _{5.1})	4.39	0.577	มากที่สุด
เรียนจากสื่อสิ่งพิมพ์ (X _{5.2})	4.03	0.798	มาก

การแปลผล: 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย 2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

3.1 ด้านการติดต่อสื่อสารและสื่อ มี 4 ปัจจัยตามระดับความสำคัญ ได้แก่ สื่อปฏิสัมพันธ์ออนไลน์ (ค่าเฉลี่ย = 4.66, SD. = 0.350) สื่อบริการการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 4.46, SD. = 0.831) อุปกรณ์การเรียนเสริม (ค่าเฉลี่ย = 4.33, SD. = 0.571) และ อุปกรณ์การเรียนหลัก (ค่าเฉลี่ย = 3.76, SD. = 0.703) ตามลำดับ

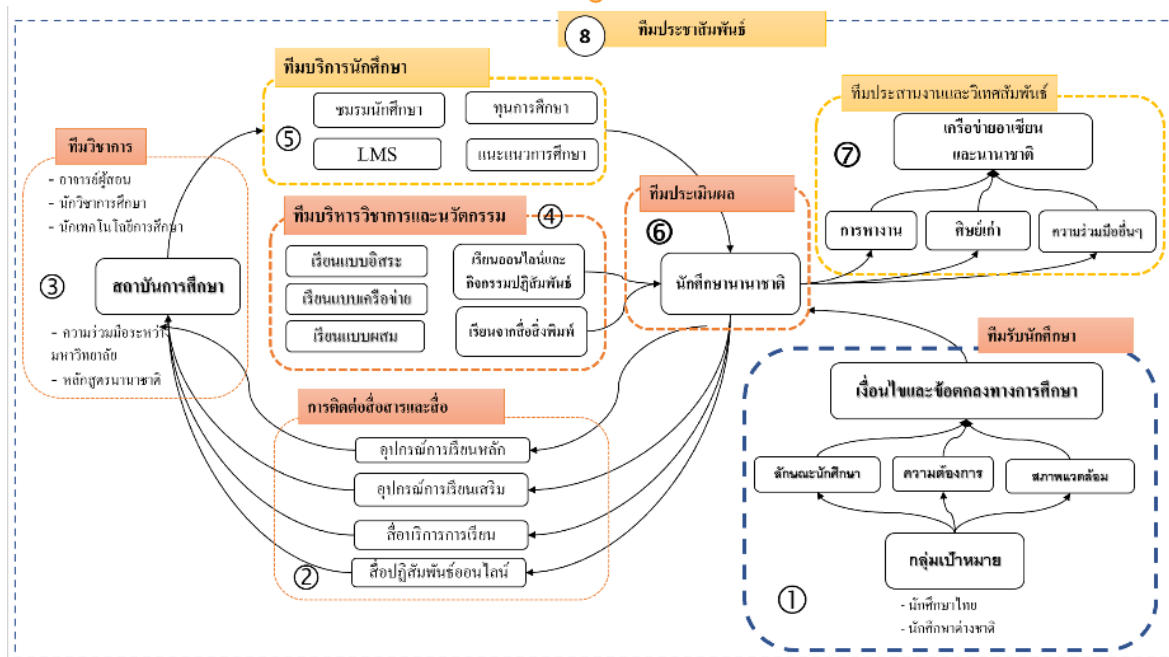
3.2 ด้านรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทางไกล มี 3 ปัจจัยตามระดับความสำคัญ ได้แก่ การเรียนแบบผสม (ค่าเฉลี่ย = 4.16, SD. = 0.617) การเรียนแบบเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย = 3.96, SD. = 0.647) และการเรียนด้วยตนเองแบบอิสระ (ค่าเฉลี่ย = 3.57, SD. = 0.766) ตามลำดับ

3.3 ด้านการบริหารและการบริการของหลักสูตร มี 1 ปัจจัย ได้แก่ การบริหารและการบริการ (ค่าเฉลี่ย = 4.59, SD. = 0.464)

3.4 ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอน มี 1 ปัจจัย ได้แก่ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (ค่าเฉลี่ย = 4.68, SD. = 0.487)

3.5 ด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน มี 2 ปัจจัยตามระดับความสำคัญ ได้แก่ เรียนออนไลน์และกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ (ค่าเฉลี่ย = 4.39, SD. = 0.577) และเรียนจากสื่อสิ่งพิมพ์ (ค่าเฉลี่ย = 4.03, SD. = 0.798) ตามลำดับ

จากผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากษตรนานาชาติ สามารถสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากษตรและความร่วมมือในการเรียนการสอนนานาชาติระบบทางไกล ได้ 8 กลุ่ม ดังนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพและพัฒนาระบบและความร่วมมือ
ในการจัดการเรียนการสอนนานาชาติระบบทางไกล

1. ทีมรับนักศึกษา มีหน้าที่ศึกษาตกลงเงื่อนไขของการศึกษา ค่าใช้จ่ายในการศึกษาตลอดหลักสูตรรวมถึง การบริการ การให้ประสบการณ์แก่นักศึกษา โดยคำนึงถึงลักษณะของนักศึกษา รวมถึงคุณสมบัติเฉพาะในการ การศึกษาของหลักสูตร ศึกษาความต้องการของผู้เรียน/นักศึกษา การศึกษาสภาพแวดล้อมของผู้เรียน ที่เป็นทั้ง นักศึกษาไทยและนักศึกษาต่างชาติ

2. ทีมสื่อสารและสื่อ มีหน้าที่ในการสร้างสื่อและเตรียมอุปกรณ์การสื่อสารในการเรียนของนักศึกษาตลอด การศึกษา ทั้งที่เป็นอุปกรณ์การเรียนหลัก อุปกรณ์การเรียนเสริม ทั้งคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต สื่อบริการการเรียน และสื่อปฏิสัมพันธ์ออนไลน์ โดยทีมนี้จะเป็นทีมที่เชื่อมระหว่างมหาวิทยาลัยกับนักศึกษา

3. ทีมวิชาการ มีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ตามหลักสูตร ได้แก่ คณาจารย์ผู้สอนทั้งในและต่างประเทศ นักวิชาการศึกษา นักเทคโนโลยีการศึกษา จัดความรู้และบทเรียนที่มีคุณค่าให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ โดย วิชาในการเรียนการสอน มี 8 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวิชาเกษตรศาสตร์และสิ่งแวดล้อม กลุ่มวิชาส่งเสริมการเกษตร กลุ่ม วิชาศึกษาเกษตร กลุ่มวิชาศึกษาและพัฒนาชุมชนเกษตร กลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์และสหกรณ์เกษตร กลุ่มวิชาวิจัย และสถิติ กลุ่มวิชาสารสนเทศและสื่อสารทางการเกษตร และกลุ่มวิชาปฏิสัมพันธ์และฝึกปฏิบัติ

4. ทีมบริหารวิชาการและนวัตกรรม มีหน้าที่ในการบริหารหลักสูตร การคิดค้นสร้างสรรค์ จัดหาวัสดุทาง การศึกษาที่เหมาะสมกับการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษานานาชาติ ใน 5 แบบ ได้แก่ 1) การเรียนแบบอิสระ 2) การเรียนแบบเครือข่าย 3) การเรียนแบบผสม 4) การเรียนออนไลน์และมีกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ และ 5) การเรียน จากสื่อสิ่งพิมพ์

5. ทีมบริการนักศึกษา มีหน้าที่สนับสนุนช่วยเหลือแนะนำแนะแนวแก่นักศึกษาในหลักสูตรนานาชาติให้ ประสบความสำเร็จ การติดต่อดูแลเชิญชวนเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม การสนับสนุนและจัดหาทุนการศึกษา การจัดระบบการจัดการผู้เรียน (Learner Management System)

6. ทีมประเมินผล มีหน้าที่นิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินการของหลักสูตร เป็นผู้เชี่ยวชาญการประกันคุณภาพการศึกษา การพิจารณากำหนดตัวชี้วัดที่เหมาะสมกับหลักสูตร ประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง

7. ทีมประสานงานและวิเทศสัมพันธ์ มีหน้าที่ประสานสร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย การสร้างเครือข่ายในระดับอาเซียน และระดับนานาชาติตามภูมิภาคต่าง ๆ การผู้ค้ำหนามหาวิทยาลัยที่มีพันธกิจที่คล้ายคลึงกันและมีจุดให้บริการการศึกษาาร่วมกัน รวมถึงการหางานให้บัณฑิตทำ งานศิษย์เก่า และความร่วมมืออื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อหลักสูตร

8. ทีมประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่โฆษณา ประชาสัมพันธ์ สร้างสื่อที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ทั้งที่เป็นนักศึกษาเป้าหมาย นายจ้าง ผู้ใช้บัณฑิต การส่งตรงข้อความประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ในหลากหลายรูปแบบ

อภิปรายผล

1. การจัดการเรียนการสอนด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในต่างประเทศ พบว่า มหาวิทยาลัยในต่างประเทศเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่จัดการเรียนการสอนในหลักสูตรบัณฑิตศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ศึกษาเกษตร และส่งเสริมการเกษตรมากกว่า 30 ปี ซึ่งสอดคล้องกับ มสธ. ที่เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐและเปิดหลักสูตรการเรียนการสอนในหลักสูตรส่งเสริมการเกษตรมาตั้งแต่ปี 2525 (สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์, 2533) แต่แตกต่างกันที่มหาวิทยาลัยในต่างประเทศเป็นระบบปิด มีชั้นเรียนปกติ คัดเลือกนักศึกษาเข้าศึกษา ในขณะที่ มสธ. เป็นมหาวิทยาลัยเปิด รับนักศึกษาโดยไม่มีการสอบคัดเลือก ใช้ระบบการศึกษาทางไกล ใช้สื่อผสมเป็นสื่อหลักในการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา สอดคล้องกับ สุมาลี สังข์ศรี; นิคม ทาแดง และชนิดา พิทักษ์สุยศักดิ์ ที่อธิบายถึงการจัดการศึกษาทางไกลในรูปแบบต่าง ๆ มหาวิทยาลัยในต่างประเทศจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอกซึ่งเหมือนกับ มสธ. ที่เปิดการเรียนการสอนทั้ง 3 ระดับ เช่นกัน ซึ่งเป็นผลดีในการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตของมหาวิทยาลัยที่มีความต่อเนื่องสอดคล้องกัน รวมถึงการสร้างบัณฑิต และผู้เรียนที่ต่อเนื่องในระดับปริญญาที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตามมีบางมหาวิทยาลัย เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ทำความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ เช่น การส่งนักศึกษาไปเรียนบางวิชาในภาคฤดูร้อนที่มหาวิทยาลัยต่างประเทศ เป็นต้น (สุมาลี สังข์ศรี, 2549; นิคม ทาแดง และชนิดา พิทักษ์สุยศักดิ์, 2534)

2. เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอนทางไกล พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดให้ความสำคัญกับการติดต่อสื่อสารและสื่อที่ใช้ในการศึกษาในระบบทางไกลในระดับมากถึงมากที่สุด เป็นเพราะ มสธ. ใช้รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลมีการสนทนาผ่านระบบออนไลน์เป็นหลัก ส่งผลให้อุปกรณ์ที่ใช้ในการสื่อสารกับ อาจารย์ผู้สอน การเข้าถึงสื่อออนไลน์ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่สะดวกในการสร้างปฏิสัมพันธ์ สื่อสารกันภายในกลุ่มการเรียนรู้ มีความสำคัญต่อนักศึกษา ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรนานาชาติ จำเป็นต้องสร้างสรรค์นวัตกรรมที่เหมาะสมกับนักศึกษาทั้งในและต่างประเทศเข้าถึงสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ และจากผลกระทบจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด - 19 มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอนทางไกลในหลักสูตรของตนมากขึ้น สำหรับหลักสูตรของ มสธ. ได้ใช้สื่อออนไลน์แบบผสมในการสนทนาในชุดวิชาการระดับปริญญาเอกกับนักศึกษาและอาจารย์ในมหาวิทยาลัยต่างประเทศด้วย

3. การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรนานาชาติในระบบการศึกษาทางไกล พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนทางไกลที่เหมาะสม มี 3 รูปแบบ ได้แก่ การเรียนด้วยตนเองแบบอิสระ การเรียนแบบเครือข่าย และการเรียนแบบผสม เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ ในรูปแบบเรียนออนไลน์และมีปฏิสัมพันธ์ และการเรียนจากสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งสอดคล้องกับ สุมาลี สังข์ศรี; นิคม ทาแดง และชนิดา พิทักษ์สุยศักดิ์ ที่ได้อธิบายถึงการจัด

การศึกษาทางไกลในรูปแบบต่าง ๆ และผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรและความร่วมมือในการเรียนการสอนนานาชาติระบบทางไกล ได้องค์ประกอบเป็น 8 ทีม ได้แก่ 1) ทีมรับนักศึกษา 2) ทีมสื่อสารและสื่อ 3) ทีมวิชาการ 4) ทีมบริหารวิชาการและนวัตกรรม 5) ทีมบริการนักศึกษา 6) ทีมประเมินผล 7) ทีมประสานงานและวิเทศสัมพันธ์ และ 8) ทีมประชาสัมพันธ์ (สุมาลี สังข์ศรี, 2549; นิคม ทาแดง และชนิดา พิทักษ์สุยดี, 2534) ซึ่งใกล้เคียงกับชลารณ สุวรรณสัมฤทธิ์ และสุรัชดา สุบรรณ ณ อยุธยา; สุมาลี สังข์ศรี; นิคม ทาแดง และชนิดา พิทักษ์สุยดี ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ระบบเปิดของอุดมศึกษาไทย ที่เสนอว่ารูปแบบการจัดการศึกษาออนไลน์ระบบเปิดของต่างประเทศมี 7 องค์ประกอบหลัก คือ การบริหารจัดการด้านระบบและการให้บริการ การสอน การวางแผนและการออกแบบ การนำไปใช้งาน การประเมินผลการเรียนรู้ การประเมินหลักสูตร และการบริหารจัดการ (ชลารณ สุวรรณสัมฤทธิ์ และสุรัชดา สุบรรณ ณ อยุธยา, 2563; สุมาลี สังข์ศรี, 2549; นิคม ทาแดง และชนิดา พิทักษ์สุยดี, 2534) ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรควรเริ่มต้นจากการพัฒนาทีมพัฒนาหลักสูตร ใน 8 พันธกิจสำหรับการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนาก্ষตรนานาชาติต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

1. การจัดการเรียนการสอนด้านการส่งเสริมและพัฒนาก্ষตรในต่างประเทศ เห็นได้ว่าหลักสูตรมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน จัดการเรียนการสอนเป็นแบบเผชิญหน้าและมีชั้นเรียนตามปกติ แต่เมื่อมีสถานการณ์จำเป็นมหาวิทยาลัยสามารถปรับมาเป็นรูปแบบออนไลน์ได้ ส่วนใหญ่จะดำเนินการโดยบัณฑิตวิทยาลัยในสาขาวิชานั้น ๆ ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนทางไกล จึงสามารถจัดแบบผสมผสานได้ทั้ง 1) การเผชิญหน้าในรูปแบบการสัมมนา 2) การเรียนระบบออนไลน์ และ 3) การเรียนจากสื่อทางไกล

2. เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอนทางไกลที่เหมาะสม พบว่าในการพัฒนาหลักสูตรนานาชาติในระบบการศึกษาทางไกล สถาบันการศึกษาต้องให้ความสนใจและเตรียมความพร้อมในประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้เรียนและเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง การบริการของหลักสูตร การสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอน และการสำรวจความพร้อมของผู้เรียน เพื่อให้ตรงตามคุณลักษณะของผู้เรียน

3. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนทางไกลที่เหมาะสม สรุปเป็น 5 องค์ประกอบหลัก 11 องค์ประกอบย่อย คือ 1) การติดต่อสื่อสารและสื่อ ได้แก่ สื่อปฏิสัมพันธ์ออนไลน์ สื่อบริการการเรียน อุปกรณ์การเรียนเสริมและอุปกรณ์การเรียนหลัก 2) รูปแบบการศึกษาทางไกล ได้แก่ การเรียนแบบผสม การเรียนแบบเครือข่าย และการเรียนด้วยตนเองแบบอิสระ 3) การบริหารและการบริการหลักสูตร ได้แก่ การบริหารและการบริการ 4) เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ เทคโนโลยีและนวัตกรรม และ 5) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ได้แก่ การเรียนออนไลน์และกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ และเรียนจากสื่อสิ่งพิมพ์

สรุปและข้อเสนอแนะ

มหาวิทยาลัยในต่างประเทศเป็นของรัฐ จัดการศึกษาใน 3 ระดับ แบบมีชั้นเรียน เปิดสอนใน 8 กลุ่มวิชา ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าการจัดการเรียนควรเป็นแบบออนไลน์ที่มีความยืดหยุ่น และมีปฏิสัมพันธ์ที่มหาวิทยาลัยการบริหารการศึกษาขึ้นกับธรรมชาติและสถานการณ์ของแต่ละประเทศ การคัดกรองผู้เรียน การจัดบริการที่เหมาะสม และความเสถียรของอินเทอร์เน็ต การพัฒนาหลักสูตรควรให้ความสำคัญกับการติดต่อสื่อสารและสื่อที่ใช้ รูปแบบของการจัดเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเรียนการสอน จำแนกตามการวิเคราะห์องค์ประกอบ 11 องค์ประกอบ โดยแนวทางการพัฒนาหลักสูตรควรพัฒนาที่งานหลัก จำนวน 8 กลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะใน 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การนำผลการวิจัยไปใช้ โดยทำความร่วมมือการสอนที่เป็นระบบออนไลน์ หรือการให้นักศึกษาเรียนในชั้นเรียนต่างประเทศในระยะสั้น ๆ การทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) ระหว่างสถาบันการศึกษาโดยมี มสธ.

เป็นแม่ข่าย และคณะกรรมการบริหารหลักสูตร ควรเตรียมพร้อมในอุปกรณ์และซอฟต์แวร์ด้านการสื่อสาร การสร้างสื่อ ความเสถียรของระบบอินเทอร์เน็ต และสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาทางไกลเพื่อพัฒนาระบบการเรียนการสอนในระบบทางไกล และ 2) ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาสภาพทั่วไปและความต้องการการศึกษาของนักศึกษานานาชาติในการเรียนระดับบัณฑิตศึกษาทางส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม การศึกษาความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งเพื่อค้นหาวิธีการจัดการเรียนการสอนร่วมกันในรูปแบบเครือข่ายการศึกษา และการศึกษาเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายในระบบการเรียนการสอนทางส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมในหลักสูตรนานาชาติแบบเครือข่าย

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้สนับสนุนงบประมาณการวิจัย และขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง ที่กรุณาเป็นที่ปรึกษาที่ทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชลภรณ์ สุวรรณสัมฤทธิ์ และสุรัชดา สุบรรณ ณ อยุธยา. (2563). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ระบบเปิดของอุดมศึกษาไทย. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิคม ทาแดง และชนิดา พิทักษ์สุชาติ. (2534). เอกสารการสอนชุดวิชาการศึกษาทางไกล. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2565). ข้อมูลเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.stou.ac.th/main/aboutstou.html>
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัท อาร์ แอนด์ พรินท์ จำกัด.
- สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์. (2565). หลักสูตรเกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต ส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม. นนทบุรี: สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มสธ.
- สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์. (2533). หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ ปีการศึกษา 2553 - 2554. นนทบุรี: สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มสธ.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2544). การส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพมหานคร: บริษัท รวมสาส์น จำกัด.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2549). การศึกษาทางไกล. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Rogers, A. & Taylor, P. (1998). Participatory Curriculum Development in Agricultural Education: A Training Guide. Rome: FAO.
- Tomlinson, C. (2005). Grading and Differentiation: Paradox or Good Practice. Theory into Practice, 44(3), 262-269.
- Tyler, R. W. (1949). Basic Principles of Curriculum and Instruction. Chicago: The university of Chicago press.